מחוון למורה

מחוון: "זכור את היום הזה": בכורות, תפילין ודרך המדבר

1. בכורות: "קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר" (ב). חג המצות: "שִׁבְעַת יָמִים, תֹּאכַל מַצֹּת" (ו). סיפור: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ, בַּיּוֹם הַהוּא" (ח). סימן: "וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדֶךָ, וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ" (ט; וגם טז).
2. רש"י: "לְעַצְמִי קָנִיתִי, עַ"יְ שֶׁהִכֵּיתִי בְכוֹרֵי מִצְרַיִם": ה' הציל את בכורי ישראל במכת בכורות, ולכן הם שלו.
3. רש"י: "בעבור זה" הוא "בעבור שאקים מצוותיו, כגון פסח מצה ומרור הללו". "לי": כל אדם צריך לראות את עצמו כאילו יצא; לפי המדרש שרש"י מביא, יש בזה גם "רָמַז תְּשׁוּבָה לְבֶן רָשָׁע".
4. רש"י: הדרך קרובה, ולכן קל לחזור בה למצרים כשהעם יפחד. הרמב"ן: הדרך קרובה וטובה, אבל הבעיה היא שפלשתים "לא יתנום לעבור בשלום": הם ייתקלו מיד במלחמה. לרש"י הבעיה היא הקרבה למצרים; לרמב"ן, המלחמה עם פלשתים.
5. רש"י: יוסף אמר "אֲנִי שַׁלִּיט הָיִיתִי בְּמִצְרַיִם וְהָיָה סֵפֶק בְּיָדִי לַעֲשׂוֹת", אבל ידע שהמצרים לא יניחו לבניו, ולכן השביע אותם לעשות זאת כשייגאלו.
6. העמודים מראים לעם את הדרך ומאירים לו בלילה, "לָלֶכֶת, יוֹמָם וָלָיְלָה", ו"לֹא־יָמִישׁ". המסע מתחיל בהשגחה ובליווי צמוד.
7. א. לדוגמה: "זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה" ואיסור חמץ (ג), "והגדת לבנך" (ח), תפילין "לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה', בְּפִיךָ" (ט), קידוש בכורות (ב, יא-טו). המטרה: לזכור את "חזק היד" שבו ה' הוציא את העם ולהעביר לדורות. ב. ה' חושש "פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם מִלְחָמָה – וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה": העם, שיצא מעבדות, אינו מוכן עדיין למלחמה. רש"י: הדרך קרובה וקל לשוב בה; רמב"ן: פלשתים לא היו נותנים לעבור בשלום; ספורנו: שמועות היו מגיעות למצרים; רשב"ם: העם אכן רצה לשוב בכל קושי ("הלא טוב לנו שוב מצרימה"). עמדה אישית מנומקת. ניקוד מוצע: סעיף א 8 (4+4); סעיף ב 12 (פסוק 2, שני פרשנים × 3, עמדה 4).

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, רשב"ם ואור החיים מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: סיפור המכות ויציאת מצרים (שמות ז-יג) נלמד בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו ומדרש); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.